Werken aan Gezonde Kinderopvang

‘Het moet door iedereen gedragen worden’

Het project Gezonde Kinderopvang slaat aan: de training tot coach Gezonde Kinderopvang was in no-time vol. Het draagvlak onder alle betrokkenen – zowel kinderopvangorganisaties als kennisinstituten – is groot. Maar hoe zorg je ervoor dat de nieuwe manier van werken ook beklijft?

Annette Wiesman

Afgelopen jaar vond de pilot Gezonde Kinderopvang plaats, waaraan dertien organisaties deelnamen. Deze organisaties vaardigden een collega af om getraind te worden tot coach Gezonde Kinderopvang. De vers opgeleide coaches fungeren in de eigen organisatie als aanspreekpunt Gezonde Kinderopvang en trainden hun collega’s in de scholing Een Gezonde Start.
Kinderopvangorganisaties die werken met de aanpak Gezonde Kinderopvang werken structureel aan de gezondheid van kinderen. Ze gaan concreet aan de slag met leefstijlthema’s en voeren verschillende activiteiten uit rond beleid, ontwikkelingen, omgeving en signalering. Het project Gezonde Kinderopvang, een initiatief van de ministeries VWS en SZW, wordt gecoördineerd door RIVM-Centrum Gezond Leven en het Voedingscentrum. Daarnaast zijn de kennisorganisaties TNO, Pharos, Veiligheid.NL, Kenniscentrum Sport en het Nederlands Jeugdinstituut erbij betrokken.

Een van die pas opgeleide coaches is Renate Aarts van Kindercentrum Petito’s in Dongen. Zij maakte met haar collega’s een organisatieprofiel en een plan, waarna ze tien collega’s trainde met Een Gezonde Start. Vervolgens besloot het team gezamenlijk waaraan het dat jaar zou gaan werken. ‘Verdeeld over groepjes hebben we nagedacht over de gekozen thema’s voeding, bewegen, sociaal-emotionele ontwikkeling en media-opvoeding’, zegt Aarts. ‘Theorie en praktijk gaan bij ons hand in hand, want tege-

Istock

lijkertijd met de scholing hebben we nagedacht over de manier waarop het thema het beste geïmplementeerd kan worden. Door aanpak en scholing te integreren, wordt het beleid gedragen op de werkvloer. En het kan ook makkelijk, want op de website Gezonde Kinderopvang kun je er laagdrempelig doorheen lopen. Het is voor iedereen te begrijpen.'

Draagvlak

Bij het maken van het bedrijfsprofiel haakte Kindercentrum Petito's in op de status van Dongen als zogenaamde Jongeren op Gezond Gewicht-gemeente. 'We brachten in kaart wat we al deden op het gebied van gezonde kinderopvang, en ontwikkelden nieuwe ideeën', zegt Aarts. Voor het thema bewegen wilde de organisatie bijvoorbeeld graag meer gerichte activiteiten verzamelen. Want: niet iedere pm'er heeft daar altijd ideeën voor paraat. Hoe zorg je er dan voor dat iedereen dat toch in zijn trukendoos heeft zitten? Er werd een doos met kaartjes ontwikkeld met allerlei beweegactiviteiten. Altijd aanwezig op de werkvloer, met hapklare voorbeelden.

Goed om te zien dat Kindercentrum Petito's scholing en aanpak heeft ingezet om draagvlak te creëren, vindt Marielle Balledux, onderzoeker bij het NJi. 'Een van onze doelen is dat mensen het gesprek met elkaar aangaan; dat is dé manier om je je een onderwerp als dit eigen te maken.' Of een organisatie nu begint met de scholing of met de aanpak, maakt eigenlijk niet uit, zegt ze. 'Velen beginnen met de scholing; het zijn tenslotte doeners in de kinderopvang. Dat kan ook heel goed, want we hebben de aanpak en scholing zo opgezet dat ze helemaal met elkaar verweven zijn en aansluiten op de praktijk.'

Actief betrokken

Planmatig werken is zeker niet voorbehouden aan het management, benadrukt waarnemend RIVM-coördinator Paula Speetjens; het is de bedoeling dat juist de werkvloer ermee aan de slag gaat. 'Het management moet pm'ers faciliteren om zelf te bedenken welke richting ze uit willen. De hele organisatie moet ervoor kiezen; het grijpt allemaal in elkaar. Je moet het op alle niveaus zien te verankeren: van de kinderen op de groep tot de pm'er als rolmodel, het team, het management en het gezin. Maar je kunt het ook veel breder trekken, met links naar andere maatschappelijke organisaties en instellingen.' De gemeente bijvoorbeeld, die tenslotte als taak heeft om gezond opgroeien van kinderen te faciliteren. Door gezonde kinderopvang te steunen, kunnen ze mooi laten zien dat ze werk maken van die taak, denkt Balledux. 'Denk bijvoorbeeld aan financiering, of het beschikbaar stellen van een uitdagende gemeenschappelijke buitenruimte. Daarbij kunnen de coaches Gezonde Kinderopvang wellicht een rol spelen als ambassadeur.'

Beklijven

Veel deelnemende kinderopvangorganisaties waren al langer bezig met het thema gezondheid, vertelt Balledux. 'Vaak waren dat losse elementen die op zichzelf goed zijn, maar niet noodzakelijkerwijs deel uitmaken van een structurele manier van werken. Als je dit wilt borgen, moet je aansluiten bij de bestaande manier van werken. Alleen dan heeft het kans om te beklijven.'
Natuurlijk moet je stimulans blijven bieden, beseffen Speetjens en Balledux. Aan de deelnemers werd gevraagd welke vorm van aanmoediging ze zouden willen. Genoemd werden aansluiting bij de GGD, de intrinsieke motivatie en een certificaat, zoals ook het partnerproject

Gezonde School die heeft. ‘Voorlopig willen we de intrinsieke motivatie het zwaarst laten wegen en gebruiken we nog geen certificaat’, zegt Speetjens. ‘Dat vertrouwen is denk ik terecht, als je ziet hoe enthousiast de scholing wordt opgepikt.’

Maar ook de betrokkenheid van ouders is onontbeerlijk, zegt Balledux. ‘Bij het beleid om altijd water te drinken zeggen ouders vaak: mijn kind mag best iets anders, hoor’, licht ze toe. ‘Omgekeerd hoorde ik ook een voorbeeld waarbij het kind zelf thuis water was gaan drinken en zo het hele gezin meenam. Het is goed om uit te kunnen leggen welke keuzes je als organisatie hebt gemaakt en waarom. Niet alleen via de oudercommissie, maar zet ook in de nieuwsbrief de leefstijldiscussie op de kaart. En vraag voor de zomerbarbecue vooraf aan ouders om gezonde recepten, bijvoorbeeld. Op die manier wordt het gedachtegoed niet opgelegd, maar komt het van henzelf.’ Ook in de scholing wordt aan de rol van ouders veel aandacht besteed. Pm’ers moeten de competentie hebben om het gesprek met de ouders aan te gaan. ‘Niet alleen bij makkelijke thema’s, maar ook bij moeilijke zoals overgewicht’, zegt Speetjens. ‘Niet bemoeizuchtig, maar met de boodschap: hoe zorgen we samen dat uw kind zo gezond mogelijk opgroeit?’

Voeding populair

Er zijn binnen de aanpak tien gezondheidsthema’s uitgewerkt. Voeding bleek in de pilot erg populair, terwijl een thema als veiligheid minder leeft. ‘Mensen denken al snel: dat is meer iets voor de inspectie’, zegt Balledux. ‘Daarom moeten we wel opletten dat er voldoende aandacht overblijft voor de andere thema’s.’ Het wordt een uitdaging om deelnemers te blijven voeden met nieuwe informatie rondom de thema’s, vult Speetjens aan. ‘Bijvoorbeeld door leuke reminders rond te mailen waardoor zij denken: hé, daar willen we wat mee. Ook wij werken volgens het model van de aanpak, en dat betekent dat we constant blijven evalueren, vernieuwen en bijstellen. Dit project draait in ieder geval vier jaar en waarschijnlijk langer. We blijven volgen hoe het gaat.’

Verbeterpunten die door pilotdeelnemers genoemd worden, hebben vaak te maken met de ruimte die zij krijgen in de organisatie om met hun ideeën aan de slag te gaan. Soms is het een financiële kwestie, zegt Speetjens. ‘De duurdere vissticks met minder zout zijn soms best financieel te verantwoorden, als de diksap van het menu geschrapt wordt. Daarover moet je het gesprek aangaan.’ Een ander heikel punt dat genoemd wordt, is het spanningsveld tussen veiligheid en uitdaging. Het valt Balledux op dat veel pm’ers, als ze moeten kiezen, toch veiligheid boven uitdaging stellen. ‘Dat hoeft niet. In andere landen, zoals bijvoorbeeld Denemarken, wordt daar over het algemeen anders over gedacht; daar kunnen we van leren.’

‘Planmatig werken is zeker niet voorbehouden aan het management’

Ulli Deck / dpa

Olievlek

Bij Kindercentrum Petito’s verspreidt de nieuwe manier van werken zich als een olievlek over de groepen, vertelt Aarts, juist door de samenwerking tussen management en werkvloer. ‘Dat merk je aan het feit dat ook collega’s die niet hebben meegedaan aan de scholing, nu met eigen ideeën komen. Allerlei materialen die we speciaal hiervoor hebben aangeschaft, zoals beweegkaarten, blijken ook echt gebruikt te worden. Of medewerkers zeggen terloops dat ze even iets hebben opgezocht bij het Voedingscentrum. Eens per week sporten we met collega’s samen, voor de beweging, maar ook voor de saamhorigheid. De kinderen krijgen dagelijks bewegingsactiviteiten aangeboden. Dit is zó goed om te doen. Het is echt ‘jong geleerd, oud gedaan’.’ <

1 IN DE KOMENDE NUMMERS ZAL *MANAGEMENT KINDEROPVANG* AANDACHT BESTEDEN AAN DE INVULLING VAN SPECIFIEKE THEMA’S BINNEN DE AANPAK GEZONDE KINDEROPVANG.

2 DE AANPAK GEZONDE KINDEROPVANG WERKT VOLGENS DE CYCLUS VOORBEREIDEN, UITVOEREN EN EVALUEREN – MET AANDACHT VOOR BEKENDE SUCCESFACTOREN ZOALS DE JUISTE RANDVOORWAARDEN, HET BETREKKEN VAN OUDERS EN DRAAGVLAK CREËREN ONDER PM’ERS. MEER INFORMATIE: WWW.GEZONDE-KINDEROPVANG.NL